СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXI. Число 26. Джерзи Сіти, Н. Дж., середа, 31. січня, 1923. — VOL. XXXI. No. 26. Jersey City, N. J., Wednesday, January 31, 1923. THREE CENTS

ЗА ДВА ТИЖНІ

КІНЧИТЬСЯ ЗБІРКА НА ФОНД НЕГАЙНОЇ ДОПОМОГИ РІДНОМУ КРАЄВИ!

Українські громади: Візьміться сейчас до діла, щоб виконати сей народній обовязок, який на Вас полягає!

Поспішіться, аби до 12-ого лютого с. р. довершити 30,000-ний Фонд!

СЕНАТОР ДОМАГАЄТЬСЯ ПЕРЕПРОСИН ВІД АНГЛІЇ

ВАШІНГТОН, 29. січня. — Тенеський сенатор Меккалер вніс резолюцію, домагаючуся від президента Гардинга жадати від англійського уряду перепрошення за заяви Болдвина, котрий яко голова довжної англійської комісії він недавно безуспішно переговорював у Вашінгтоні в справі сплати англійського военного довгу, а по повороті до Англії мав, як донесли газети, заявити, що в Злучених Державах тяжко переговорювати в економічних справах, бо там всі такі справи находяться в руках політиканів (нечесних політиків).

Він зажадав також від сенаторів Смута й Бертона, котрі представляли сенат на довжній конференції, аби вони предложили сенатови повний звіт з перебігу нарад.

„НАЙ ЕВРОПА ВЧИТЬСЯ ВЛАСНИМИ НЕВДАЧАМИ" КАЖЕ СЕНАТОР МЕККОРМИК

ВАШІНГТОН, 29. січня. — Сенатор Меккормик виголосив нині в сенаті довгу промову про ситуацію в Европі, заявляючися проти вмішування Злучених Держав в межидержавні справи Европи. Сенатор виказував, що Европа ніколи не додумається до належитого полагодження своїх клопотів так довго, поки вона своєю дотеперішною політикою не доведе себе до крайної руїни. Заким се станеться, Европа ніяк не дасться ратувати, і всякі зусилля Америки зійдуть на ніщо.

На основі такого розуміння илинойський сенатор заявився за тим, аби федеральний уряд помагав вивозити американські рільничі продукти до Европи.

Справа сеої допомоги ще не полагоджена. Ряд сенаторів хотів приспішити ухвалу сенату в справі допомоги фармерам при продажі фармерських продуктів за границею, але їм не вдалося приспішити акції сеату.

ГАРДИНҐ ЗАВОДИТЬ ДАЛЬШІ ОЩАДНОСТИ ЩОБИ ЗРІВНОВАЖИТИ ДОХОДИ З РОЗХОДАМИ

ВАШІНГТОН, 29. січня. — На піврічнім зібранню голов всіх відділів федерального уряду президент Гардинґ виголосив програмову промову, в котрій заявився за тим, щоби федеральний уряд заводив ще дальші ощадности, поки розходи уряду не вирівнаються з приходами. Гардинґ висловив надію, що при добрій волі се може статися ще й сього року.

З ПРОГИБІЦІЙНОГО СКАНДАЛУ

ОЛБАНІ, 29. січня. — Андерсон, голова Протисалунової Ліґи, котра поклада великі заслуги коло ухвалення прогибіції, просив уряд державного прокуратора о деяку проволоку, щоби він міг предложити докази на неправдивість пороблених йому закидів.

Найбільші американські богачі Ракефелери, котрі піддержували Ліґу великими жертвами, заявили, що вони більше не будуть давати підмоги сій організації. Їх жертви виносили рік-річно коло 100,000 долярів. В сій справі виявилося, що Ракефелери ніколи не давали жертв організаціям, в котрих збирачі такиж жертв дістають комісове від добутих ними пожертвовань, та що Андерсон, аби для Ліґи добути жертви від Ракефелера, поманіпулював виплати Ліґи атк, що на зверха здавалося, що урядники Ліґи побирають пенсію, коли на ділі вони побирали комісове.

НЮЙОРСЬКА ЛЕҐІСЛЯТУРА ЗА ВИНОМ І ПИВОМ

ОЛБАНІ, Ню Йорк, 29. січня. — Стейтова леґіслятура приняла нині великою більшостю резолюцію, просячу американський конгрес предложити в приписаний конституцією спосіб поправку до ухваленої недавно конституційної поправки, запроваджуючої прогибіцію. Резолюція заявляється за легким вином і пивом.

За резолюцією стояли всі демократи. Републиканці заявилися проти неї.

ЧВЕРТЬ МІЛЯРДА ДОЛЯРІВ ДЛЯ АРМІЇ

ВАШІНГТОН, 29. січня. — Військовий комітет сенату предложив сенатови внесенне на признанне на військові цілі сього фінансового року видатку в сумі 340 міліонів 341 тисяч долярів.

В той спосіб комітет сенату додав близько сім міліонів долярів до суми, ухваленої на сю ціль палатою послів.

ФЕДЕРАЛЬНИЙ УРЯД БЕЗСИЛЬНИЙ У ВИКОНУВАННЮ ПРОГИБІЦІЇ

ВАШІНГТОН, 29. січня. — Високі федеральні урядники признають, що федеральний уряд почувається зовсім безсильним у виконуванню прогибіційного закона.

Одиноким їх ратунком булоби, якби англійський уряд згодився допомогти американському в його боротьбі проти пачкованя горівки з островів Багама.

ПОКИДАЄ ПРОВІД В ЮНІЇ ДЛЯ БИЗНЕСУ

Вілием Лі, голова юнії зелізничих трейнменів, покинув свій уряд, щоби обняти президентуру в Стейделмейєр Манофекчерінґ Ко., котра має фабрикувати автоматичні задержувачі для поїздів.

Новий винахід, котрий фебрика має виробляти, задержує автоматично (без співділання людини) поїзд, коли щось попсується на торі. Як каже новий голова підприємства, винахід покладе конець розбиттям та катастрофам. Підприємство має зібрати капіталу 10 міліонів долярів.

ЗАБОРОНИЛИ ЛАРКИНОВИ ГОВОРИТИ

Міська поліція в Провиденс, Ровд Айленд, не дозволила на публичну промову Джимови Ларкинови, айриському аґітаторови, котрого нюйорський стейтових ґубернатор помилував недавно з тюрми.

ПРИЇЗД КОРАБЛЯ З ВРАТОВАНИМИ МОРЯКАМИ

До Ню Йорку приїхав в неділю канадійський корабель „Емпрес оф Скотленд", котрий привіз на своїм покладі залогу рибацького корабля „Клитонії". „Клитонія" затонула на повнім морю серед страшної бурі, що захопила його на 100 миль від побережа. Ратуванне моряків було получене з небезпекою для ратуючих моряків.

НАСЛІДКИ ПРОГИБІЦІЇ

Федеральний прогибіційний уряд обчисляє, що від заведення прогибіції до Злучених Держав перепачковано з островів Багама 2 міліони гальонів алькоголічних напитків. Слідство, переведене американським урядом, доказує, що острови Багами просто збогатилися торговлею горячими напитками. Уряд острова мав від 1919 року три рази більше річного приходу з цла, як мав кождого року перед заведенням прогибіції в Злучених Державах. Купці та урядники поробили великі маєтки. Вся торговля йде під англійським прапором.

КІТ ВБИВ ГАЗОМ ДИТИНУ

В Ню Йорку случилася знов подія, в котрій кіт став причиною смерти дитини. 9-літний хлопчина Чапник оставшися дома, як мати пішла до фабрики, забавляв з котом. Сей в забаві скочив на газову кухню, відкрпаючи при тім газову рурку. Коли мати хлопця вернула з роботи, вона застала хлопця і кота трупами. Мати занедужала від смутку так, що її треба було забрати до шпиталю.

МУРИНИ ПОКИДАЮТЬ МІСТО

З Бленфорд, Индиана, доносять, що всі муринські родини вже покинули місто, і в місті панує повний спокій.

УКРАЇНЦІ, ПАМЯТАЙТЕ ПРО НАРОДНІЙ ПОДАТОК!

Від народнього податку зависить доля нашої вітчини.

Від народнього податку зависить побідна боротьба проти відвічного ворога.

Від народнього податку залежить наше Правительство, наші школи, наші інваліди, наші студенти і все, що серцю нашому дороге.

Нема часу надумуватись. Нема часу відкладати на пізнійше, але треба сейчас податок присилати до каси „Обєднання".

Гроші сейчас по зібранню посилати на адресу:

OBYEDNANYE
Room 608, 136-8 S. 4th Street,
Philadelphia, Pa.

ЩО КАЖЕ ПРО РОСІЮ НЕДАВНО ПРИБУВШИЙ УКРАЇНЕЦЬ ДО КАНАДИ

Часопись „Канад. Фармер" доносить:

Минулого тижня приїхав з України до родичів на Верміліон, Альта, 18-літний Йосиф Івасюк. Родичів не бачив через послідних 13 літ, бо перед 13. літами вони виїхали до Канади. Старий Івасюк господарював на Україні через 40 літ, але перед вибухом революції покинув господарку і найшов занятте в млині, де й працював доки не виїхав до Канади. Прибувши сюда 1909 р., старі Івасюки мали 26 долярів. Найшовши гомстед коло Верміліон вони на нім осіли і, як і много ин. наших людий, своєю тяжкою працею і витревалостю доробились гарного маєтку. Мають 160 акрову фарму, усі господарські будинки і знаряди, кілька штук худоби і коний.

Молодий Івасюк сказав репортерови англійського часопису „Саскатун Дейлі Стар" що відносини на Україні трохи поправились тепер, бо сильна рука абсолютного диктаторства в Москві трохи попустила. Многі богаті люди вертаються домів і закладають приватні бизнеси для себе під деякими ограниченнями.

Господарювати люди на Україні не хотять бо на господарів дуже часто нападають большевицькі банди і рабують усе, що на обійстю найдуть. Большевицький уряд видав проти тих банд дуже строгі розпорядження і зловлених бандитів розстрілюють без ніякої судової розправи, однак се не помагає богато, бо большевики не хотять працювати, а гарно жити.

Йосиф дуже задоволений що прибув до Канади, де життє і власність людини є забезпечені.

Старі Івасюки мають на Україні ще одного сина Михайла та сей поїде сюди як в літі.

БУДУТЬ ВЧИТИ ПЕРЕСИЛАННЯ БЕЗДРОТНОГО ПОЛУЧЕННЯ

Пенсилвенійський университет у Філядельфії відкрив курс науки про засади бездротного порозуміння.

ПОДРУЖА НАЙБІЛЬШОГО КОМЕДІЯНТА РУХОМИХ ОБРАЗКІВ

Відомий на весь світ комедіянт рухомих образків Чарлі Чеплин має женитися з польською акторкою Полею Неґрі, що недавно приїхала до Америки.

ПІЛСУДСКІ ПРО ОСТАННІ ПОДІЇ

„Курієр польскі" поміщує інтервю з Пілсудским про останні події: Пілсудскі сказав, що болюче вразила його на процесі Невядомского моральна аберація підсудного, який з такою легкістю перекинув вину з одної особи на другу і без вагання кулею, призначеною для Пілсудского вбив Нарутовіча. „Застрілити кого иншого і не соромитися того, хоч убитий не несе на собі одвічальности — це дух сходу". Оця східна аберація моральна є значно поширена серед польського громадянства, вихованого під російським впливом. Східна погоня за абсолютом, виключаючим індівідуалізм, затирає індівідуальну одвічальність. — Проти цих східних впливів на польську душу Пілсудскі завше боровся. „Шкода, що Невядомскі не написав до мене", — говорив Пілсудскі, — я був би приїхав на виставку в Баричків, щоби він мене застрілив" — Перед виборами президента Пілсудскі відраджував Нарутовічеви кандидувати. Був він такий перетомлений працею, що не міг спати і тільки з трудністю йшов по сходах. Нарутовіч знав з гори, які важкі переживання чекають на нього, людину з европейською культурою, на випадок вибору в краю, у якій так легко нехтується життя людини й її честь. По своїм виборі Нарутовіч заявив, що зречися президентури ніяк не може, бо це було би негідно: „я сам соромився би перед собою" — казав.

ПРИСУД В ПРОЦЕСІ НЕВЄДОМСЬКОГО

Польські часописи доносять, що присуд в справі вбивства Нарутовіча Невядомського станеться правосильним дня 24. с. м., а 15. с. м. окружний варшавський суд предложить його, міністрови справедливости Маковському. Варшавський „Експрес Поранний" доносить, що Невядомський написав до окружного суду письмо, в якому зрікається, прислугуючого йому права апеляції, не прийме евентуального помилування президентом і катеґорично домагається виконання на собі присуду смерти.

В РУРЩИНІ ЛЛЄТЬСЯ КРОВ

ПАРИЖ, 30. січня. — Через цілий день наспіло з Рурщини дуже мало вісток, що є справді незвичайною подією. Поясняють се тим, що там певно діються небувалі події.

До Парижа дійшли лишень глухі вісти про те, що французьке військо стріляло на німецьких робітників та вбило 20 людий. Богато людий має бути ранених.

Французький уряд прогнав з Рурщини дальших 100 німецьких урядників та збирається оголосили в як найкоротшім часі виїмковий стан. Німецькі промисловці все ще заховуються пасивно супроти французьких домагань, і заявляють, що вони ані не дадуть Франції вугля ані не будуть платити наїзникови податків.

В цілій Рурщині дається відчувати голод.

АНГЛІЙСЬКІ РОБІТНИКИ ДОМАГАЮТЬСЯ СКЛИКАННЯ ПАРЛЯМЕНТУ ДЛЯ РОЗВАЖЕННЯ ПОЛОЖЕННЯ В ЕВРОПІ

ЛОНДОН, 29. січня. — Робітнича Партія зажадала на своїм правильнім зібранню сейчасового скликання англійського парляменту для застановлення над політичним положенням в Европі.

Соціялістичний провідник Рамзі Мекдоналд був вечером на конференції з премієром міністрів Бонаром Ло та предложив йому резолюцію робітничої конференції.

Ґазети не подають, яку відповідь дав Ло на домаганнє Мекдоналда.

ФРАНЦІЯ ОБСТОЮЄ ПРИ СВОЇЙ ПОЛІТИЦІ, АЛЕ ПЕРЕЧИТЬ БАЖАННЄ АНЕКСІЇ

ПАРИЖ, 29. січня. — Премієр Пуанкаре заявив американським кореспондентам, що Франція не уступає ні на один крок в своїй постанові супроти Німеччини, але буде далі держати під своєю владою Рурщину, поки Німеччина не заплатить довжної Франції суми.

Пуанкаре заявив урочисто, що Франція не думає прилучувати Рурщини до французьких країв.

Серед французької преси слідно деяке невдоволенне з французької урядової політики. Газета „Там" виступила з домаганнєм мира за всяку ціну.

ФРАНЦУЗИ МАЮТЬ ДОБАЧУВАТИ ГЛУПОТУ СВОГО УРЯДУ

ЛОНДОН, 29. січня. — Ґазета „Дейлі Кроникел" пише, що французький народ має приходити до переконання, що заняттє Рурщини французькими військами було політичною глупотою.

ПОЛЬЩА ПЕРЕЧИТЬ ВІСТКУ ПРО ВИСИЛКУ ПОЛЬСЬКИХ РОБІТНИКІВ В РУР

ВАРШАВА, 29. січня. — Польський уряд заперечує офіціяльно вістку, що він дав дозвіл вивозити польських робітників в заняту Французами Рурщину.

Уряд заперечує також, буцімто Польща вже вислала яких робітників до Рур. Уряд каже, що всі такі чутки пускають Німці на те, щоби настроїти свою публику ворожо до Польщі.

АМЕРИКА СТАРАЄТЬСЯ НЕ ДОПУСТИТИ ДО ЗІРВАННЯ ЛОЗАНСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ЛОЗАНА, 29. січня. — Американський обсерватор на лозанській конференції докладає усіх зусиль, щоби не допустити до зірвання конференції.

Аліянти вже предложили Туркам остаточний начерк своєї пропозиції. Турки пропозицією невдоволені.

НІМЦІ В РУР СТОЯТЬ МУРОМ ПРОТИ ФРАНЦІЇ

БЕРЛІН, 29. січня. — Німецький промисловець Фріц Тіссен, котрий приїхав нині з Рурщини на переговори з німецьким урядом, подав ґазетам вістку, що німецький народ в цілім занятім Францією окрузі держиться стіною проти Франції та що Французам не вдається вести роботи ані на зелізницях ані в копальнях.

ФРАНЦУЗЬКІ ТА НІМЕЦЬКІ ГРОШІ ПАДУТЬ РІВНОЧАСНО

НЮ ЙОРК, 29. січня. — Біржа нотує нині небувалий рівночасний спад курсу Французьких франків та німецьких марок.

Франк зійшов до небувалого досі уровеня 6 та одної десятої цента, а марка спала так низько, щов гуртово можна було купити за доляра 40,000 марок. В Берліні було сьогодня 34,000 марок за доляра.

АЙРИСЬКІ ДЕРЖАВНІ ВІЙСКА ВЗЯЛИ В ПОЛОН БОГАТО ВОРОЖИХ ПРОВІДНИКІВ

ДАБЛИН, 29. січня. — Підчас нинішних сутичок межи війсками айриської держави та айриськими републиканцями державні війска забрали в полон богато републиканських провідників.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і загряницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1888 Montgomery.

За звболошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ПРОДАЮТЬ РАБОВАНЕ ДОБРО.

Як подали американські газети, в суботу виїхав з Ню Йорку в товаристві чотирох інжинерів представник нафтового підприємства Барнсдол Корпорейшен, щоби оглянути нафтові терени в Баку, які советський уряд в Москві віддав сьому підприємству до експльоатації (визиску).

Вістка ся в однім короткім реченню збирає цілу суть большевицької „революції" в Азербайджані. У вістці згадуються як дієві особи: американські бизнесмани та советський уряд в Москві. Азербайджанського народа, на котрого території находиться нафта, не згадується. В драмі згадується азербайджанську нафту, але не азербайджанський народ. Азербайджанський народ має нафту, але нею торгують московські большевики. Московські большевики — продавці добра, американські бизнесмени — покупці.

Так в коротких словах зображена доля народа Азербайджану. Коли його загарбувала Москва, вона голосила, що забирає його в імя большевизму, революції, комунізму, соціялізму, диктатури пролетаріяту і других, тим подібних менче або більше заманних кличів; коли московські горди під проводом Троцького та Брусілова йшли на підбій Азербайджану, тоді платні їх агенти горлали на весь світ, що вони йдуть нищити визиск селянина та пролетаря Азербайджану азербайджанськими богачами. Коли нині в Азербайджан ідуть американські богачі, котрим большевики з Москви продали азербайджанську нафту, то тепер і селяни й робітники Азербайджану знають, що з їх нафти скористають американські бизнесмени та московські комісарі, та що азербайджанські селяни й робітники під московським штиком та американською вертничою вежою буде хоч куди гірше, як їм було тоді, як над ними стояла їх влада і як нафта належала хоч до частини народа. Богацтва Азербайджану збогачувати будуть Американців та Москалів, а азербайджанський народ, природний посідач величезних нафтових маєтків, остане рабами на своїй рідній землі, якого одиноким привілеєм буде працювати на Москаля та протеґованого ним Американця.

Отсе є суть пролетарсько-селянської революції, зробленої московськими большевиками не лишень в Азербайджані, але й на Україні.

„THE SLAVONIC REVIEW".

У Лондоні з кінця минулого року почав виходити під повищою назвою журнал в англійській мові, присвячений історії, господарству, язикознавству й писменству славянських народів. Журнал видають англійські славісти **B. Pares, R. W. Seton-Watson і H. Wiliams.** Адреса журналу: **Kings College, Strand, London W. C. 2.**

Як видно з перших двох книжок журналу, що досі вийшли в світ, инші славянські народи вже скористалися цею нагодою, щоб виступити епред англійським суспільством зі своїми справами. Так, у грудневій книжці майже всі статті присвячено Польщі та Росії. Польський посол у Лондоні Скірмунт умістив статтю про політичні завдання Польщі, проф. Кучеб — про політичний і господарський розвиток Польщі, а далі йдуть переклади з польського писменства й хроніка польського життя. Москалі дали статті про Достоєвського, про „фільозофію революції", про совітський торговельний біланс, переклад одної байки Крилова, обширну хроніку й рецензії. Чехи та Югославяне також заступлені в цій книжці. Бракує лише Українців.

Наша дипльоматична місія в Англії, рівно як і Пресова Аґентура, напевне подбають про те, щоб також в інтересі української справи використати цю поважну трибуну. **М.**

УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДИ, ЦЕРКВИ, ТОВАРИСТВА І КОМІТЕТИ ТА ВСЕ СВІДОМЕ УКРАЇНСЬКЕ ГРОМАДЯНСТВО!

Фонд Негайної Допомоги вже кінчиться. Доложіть своїх трудів і підіпріть громадно ту так важну збірку! Подбайте, щоби в списах жертводавців видніло Ваше власне імя та імя Вашої громади на відповіднім місці! Списи жертводавців — це списи українських жовнірів в Америці. Коли Ви ще не вписані до лісти українських жовнірів-борців, так впишіться і то зараз, виповняючи ще сьогодня ту картку та висилаючи її враз грішми на адресу:

DIPLOMATIC REPRESENTATIVE OF GALICIA,
411 Southern Building, Washington, D. C.

П. Т. З отсею карткою посилаю на Ваші руки суму $..................
словами .... долярів, на Фонд Негайної Допомоги Рідному Краєви. Гроші ті мають бути вжиті Галицьким Урядом, якого головою є Др. Евген Петрушевич, на боротьбу о визволення Галичини з під ляцького наїзду. Посвідку прошу мені прислати на таку адресу:
....
....
....

ВІСТИ ПРО СОВІТСЬКУ УКРАЇНУ.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Совітська Україна вступає нині в пятий рік свого істнування. У січні 1918 р., коли зістала проголошена самостійність Української Народної Републики, большевики були на короткий час здобули Київ, але незабаром мусіли його знов опустити. Цілий рік столиця України твердо була в руках української влади, але вже наприкінці січня 1919 р. большевики знов здобули Київ, і від цього часу треба датувати офіціяльну совітську еру на Україні.

Чотири роки — у до сього часу нема ще нормального звязку між Україною та зовнішнім світом. Ще й нині доводиться звертатись до принагідних, не завжди певних жерел, щоб довідатись про стан річей на Україні. На підставі цих принагідних жерел, почасти доповнених власними відомостями (що до закордонної політики), подаємо тут короткий огляд становища совітської України під нинішню хвилю.

Хліборобство й голод.

Для України, як держави переважно хліборобської, стан сільського господарства має рішаюче значінне. Ця найголовнійша галузь українського народного господарства, як видно, ще не тільки не поправилась по страшнім голоді минулого року, а без сумніву йде назустріч новій голодовій біді.

Хоч на жаданнє Чичерина совітський уряд і заборонив своїй пресі писати про голод на Україні, проте в закордонній пресі від часу до часу зявляються досить зловісні відомости в цій справі. Ось що, напр., доносить секретар американського запомогового комітету капітан Гиббен:

„Становище на Україні є значно гірше, ніж понад Волгою та в приволзьких околицях. **Майже в цілім краю нема ніяких виглядів на урожай.** На Катеринославщині засіяно лише 45—60 проц. засівної площі. На Донеччині засіяно приблизно одну третину засівної площі".

Аґенти організації Нансена цими днями донесли, що **на Україні зараз голодує більше міліона людей** (лондонський „Обзервер", 6. 1. 23).

При таких обставинах кождого мусить здивувати й обурити звістка, що **з України вже вивезено закордон на продаж 3000 тони збіжа.** Звітску цю подає стокгольмська ґазета „Dagens Nyheter", доповнюючи її ще тим, що большевики мають на думці вивезти до 32 тисяч тони збіжа, аби дістати закордонну валюту. Ґазета остро нападає на совітський уряд, який одною рукою жебрає на допомогу для голодуючих, а другою вивозить хліб, потрібний для самої людности, що міліонами мре з голоду.

Обуреннє — цілком слушнє, але що воно може змінити в совітській політиці що до України

Промисловість.

Про стан української великої промисловости, головно вугільної та металевої, маємо офіціяльні совітські відомости (депеша з Харкова з дня 5. листопаду).

У вугільній промисловости справа стояла так. Забойщиків-робітників у 1920 р. було на Донеччині 18 тисяч, у 1921 р. — 15 тисяч, а в минулім році — лише 13 тисяч. Тому й **продукція безупинно зменшувалась.** Ще в місяці грудні 1921 р. було видобуто 53 міл. пуд. вугілля, але вже в місяці березні минулого року видобуто лише 40 міл. пуд., у травні — 33 міл. пуд., у липні 22 м. п., а в серпні — тільки всього 11 міл. пудів.

Стан важкої промисловости та сама депеша характеризує такими словами:

„Упадок виробництва в українській важкій промисловости, який почався в місяці липні, спостерігався також у місяцях серпні та вересні. В останнім місяці в Петрівському, Юзівці та Макіївці (головні металюргічні підприємства на Україні) було вироблено 500 тис. пудів сталевої криці, инакше кажучи — на 8—10% менше, ніж у серпні".

Що правда, поруч із цими відемними явищами совітська преса подає також факти додатні. В інтересах повної безсторонности подаємо й слідуючу харківську депешу з дня 4. січня с. р.:

„Електрофікація на Полтавщині. Плян електрофікації Полтавщини енергійно й швидко переводиться в життя. Не тільки всі повітові міста, але й села в більшости освітлюються електрикою. По деяких селах освітлюються електрикою не тільки хати, але й вулиці. У миргородськім повіті електрика по селах використовується не тільки для освітлення, але й для праці при моотилках, на млинах, тартаках, круподернях то що"...

Навівши цю депешу, всетаки не можемо втриматись од деяких сумнівів. Що саме освітлюють наші селяне тою електрикою: чи не свою біду й своє горе? І загалом, чи ті села — не славнозвісні Потемкинські села, якими хитрий ґенерал колись дурив царицю Катерину? Щось воно дуже на це скидається...

Внутрішня політика.

Коли вірити офіціяльним представникам совітської України, то серед української людности має панувати лад і спокій. Совітська влада має стояти твердо, про повстання й розрухи нема й згадки — одним словом, все благоденствує, бо мовчить.

А ось нині, в останній день старого року, знахожу в берлінськім большевицькім офіціозі „Накануне" таку замітку:

„Госполитуправленіе Чернигівщини викрило в Борзенськім повіті петлюрівську бандитську організацію. Арештовано 100 бандитів з їх ватажками. Захоплено багато зброї. Знайдено документи, які показують, що організація мала звязок з Київом. Вона обєднувала петлюрівські елементи цілої Чернігівщини. Організація мала на меті підготовити повстанне. На допиті ватажка признались у своїх замислах проти совітської влади".

Хто вчитається в цю звістку, той ледве чи повірить офіціяльним твердженням про „лад і спокій" на Україні. Ще більше сумнівів викличе така звістка, яка наспіла трохи ранійше:

„У Житомирі арештовано протибольшевицьку організацію, яка мала метою виконувати терористичні акти супроти видатних комуністів. Арештовано 500 душ, переважно червоних командантів та курсантів".

Доповненнєм до останньої звістки служить слідуюча пізнійша відомість:

„Волинський совіт телеґрафічно зажадав од українського уряду надіслання поважних сил кінноти для приборкання повстанчого й бандитського руху".

Для „цілком заспокоєної" країни ці всі „петлюрівські", „бандитські" й просто антибольшевицькі організації з їх сотками членів і „замислами проти совітської влади" — нібито й завелика роскіш. Але те, що діється на Поділлю, ще виразнійше показує, які відносини панують на „заспокоєній" совітській Україні.

На Поділлю в останніх тижнях розвиває хваву діяльність надіслана з Харкова **„ревтройка",** себто комісія з трьох досвідчених і надійних чекистів, надіслана для того, щоб викорінити серед селянства „бандитський дух" і відібрати людям зброю, заховану ще з часів української влади. „Ревтройка" має свій власний військовий відділ і 75 підручних чекистів. До сього часу вона **розстріляла без суду понад сто душ,** переважно селян і сільських інтеліґентів. Чи вигнала вона „бандитський дух" і відібрала селянам зброю — це невідомо.

Закордонна політика.

На полі „закордонної політики" совітської України протягом останнього часу було найважнійшою подією — скасованнє совітсько-української самостійности, або, як це називається на офіціяльній большевицькій мові — „тіснійше обєднаннє совітських републик".

До цього факту стоїть у видимій суперечности факт скріплення совітсько-українських посольств у Відні та Берліні. Здавалося-б, що коли Україну позбавлено права самостійних зносин з чужими державами, то треба було-б скасувати й самостійні посольства в Австрії та Німеччині. А їх не тільки не скасовано, а ще надано їм нові права.

Ця суперечність — лише зовнішня й видима. Віденське й берлінське совітсько-українські посольства мали спеціяльне завданне: зліквідувати тутешні посольства, які залишилися ще з часів української державности. Нині це завдання вже є виконане. Якраз у ту хвилину, коли пишуться ці рядки, **німецька поліція „виселяє" старе українське посольство з його камениці й впроваджує туди совітських Українців.** У Відні цей останній акт траґедії також вже не за горами. Але щоб добитись такого успіху, большевики мусіли призначити до Німеччини та Австрії „повномочних послів совітської України", бо инакше не було-б правного титулу для ліквідації старих українських посольств. Коли-ж ліквідація бдуе скінчена остаточно — а це питанне кількох тижнів, — тоді Москва скаже панам совітсько-українським диплматам:

— Мурин зробив своє діло — Мурин може собі піти.

У Варшаві Шумському це вже сказано, у Празі Левицькому — також.

Дві посольські камениці у Берліні й Відні, відібрані від Українці і передані большевикам — це одинокий успіх закордонної політики совітської України.

Берлін, 13. січня. **Радянин.**

ПОВІДОМЛЕННЄ.

ЗГІДНО З §. 56. СТАТУТА У. Н. СОЮЗА, СИМ ПОВІДОМЛЯЮ ВСІХ ВП. ГОЛОВНИХ УРЯДНИКІВ У. Н. СОЮЗА, ЩО ПІСЛЯ УХВАЛИ ЕКЗЕКУТИВИ З ДНЯ 2-го СІЧНЯ 1923 Р.

РІЧНЕ ЗАСІДАННЄ

Головного Уряду У. Н. Союза

РОЗПІЧНЕСЯ

В СЕРЕДУ, ДНЯ 14-ого ЛЮТОГО 1923 Р.,

о годині 9-тій рано

в домі У. Н. Союза під ч. 83 Ґренд Стріт, Джерзи Сіти, Н. Дж.

ІВАН КАШТАНЮК, гол. рек. секретар.

ДОПИСІ

МЕНВІЛ, Р. АЙ.

Збірка на Ф. Н. П.

На Новий Рік, на забаві в хаті д. Юрія Бурака і за його покликом зложили на фонд негайної допомоги рідному краєви $15.00 отсі: Юрий Бурак $5.00, його жена Юстина Бурак $1.20, Іван Сулима $2.00, його жена Єлена Сулима $1.20, Іван Шевчук $2.00, його жена Марія Шевчук, Павло Любянецький і Роман Заморський по $1.25.

Сі гроші вислано на адресу Diplomatic Representative of Galicia, 411 Southern Bldg, Washington, D. C.

Гість **П. Любянецький.**

—o—

МИННЕАПОЛИС, МИНН.

Коляда на „Рідну Школу".

Хто не знає різдвяних свят з їх колядами і щедрівками? Кому не пригадують вони обсипаних снігом стріх рідних хат, в яких весело лунала коляда і сміх дітвори?

Так було колись, а як відмінно сьогодня. Вмісто щасливої дітвори, вулицями наших сіл проходжає польський жовнір з проклоном на устах. Малі діти в холоді і голоді трясуться в земних хатах а їх батьки караються в ляцьких тюрмах. Намість різдвяного спокою і щастя, — плач і нарікання. Замість коляди грубі лайки польської зволочи. Колись в нашім краю був ґарний звичай ходити з колядою і при тій нагоді зібрати гріш на народні ціли. Подібно було і в Америці. Прийшли свята Різдва в 1923 році і ми почули з рідного краю голосний клич о поміч. Наші браття просять нас, молять: Помочи, ратунку, бо гинем! Проклятий Лях завзявся нас здавити! Ратуйте браття з заморя! — Найкращий час подати помічну руку своїм людям. Коляда в Америці хоч в части допоможе їм. Руководячись сею гадкою невеличка громадка колядників в Міннеаполіс пустилась від хати до хати. Невеликий труд колядників увінчався гарним успіхом, бо зібрано на „Рідну Школу $103.65.

Якби всі укр. громади в Америці пішли з колядою хата від хати, то певно успіх бувби великий для рідного краю. Це додалоби охоти і відваги нашим браттям до боротьби з ляхо-татарином. Міннеапольські громадяни радо приймали колядників в свою хату на знак, що вони разом зі своїми братами стають до борби проти ката-наїзника.

На „Рідну Школу" зложили на коляду слідуючі: Микола Грубрин і Касіян Бреняк по $5.00; Олекса Пілатюк, Антін Процай, Василь Визняк, Роман Бачинський, Іван Сухорович, Петро Кулиняк, Петро Бутрин, Семен Сеник, Йосиф Ковалів, Павло Гоца, Павло Вонс і Петро Качмар по $2.00; Микола Мандзен $1.50; Іван Козак, Петро Проскурняк, Сильвестер Штібак, Дмитро Скрипець, Іван Панчишин, Іван Коцюба, Григорі Дзюбак, Олекса Тацюк, о. В. Гривнак, Іван Процай, Василь Кордуба, Михаїл Хас, Лука Харчишин, Василь Мельник, Мих. Пасічник, Микола Шипорт, Онуфрій Шабатура, Петро Угринчук, Ілія Василевич, Микола Бойко, Пилип Пікула, Микола Швед, Петро Гайва, Павло Ґановський, Мих. Канюк, Яків Федорців, Іван Павчак, Ів. Шміґалиш, Василь Скоморовський, Никифор Мельниковський, Рудольф Ясенюк, Петро Андрущак, Микола Шунь, Антін Зюбрицький, Стефан Романюк, Конст. Рихлій, Іван Романчук, Дмитро Попко, Йосиф Перейми біда, Дмитро Ґусак, Микола Купчинський, Григ. Пастушенко, Йосиф Ґреськів, Мих. Кіт, Василь Рефцьо, Михаїл Худяк, Вас. Зюбрицький, Петро Чучман, Яків Ґрубрин, Микола Осташ, Дмитро Колтик, Іван Кіт, Олекса Козак, Йосиф Федик, Іван Олійник, Мик. Бачинський, Микола Дмитрук, Дм. Михальчишин і Йос. Литвин по $1.00; Николай Диніс, Петро Куліковський, Василь Кузів, Кирило Сокіл, Онуфрий Кузик, Дм. Менюк, Мих. Ґусак, Петро Парій, Антін Степанчак, Павло Шабатура, Ник. Лужецький, Семен Ґалиш, Василь Сопонюк, Сильвестер Рихлій, Анастазія Шунь, Онуфрий Ядиновський і Ом. Іван Кінков по 50 цнт.; Іван Вихор, Іван Давидів, Іван Грицай і Василь Дацко по 25 цнт.; Антін Стельмащук 15 цт. — Разом $103.65. Гроші віслано до „Обєднання" в Філаделфії.

Микола Ґрубрин.

—o—

ТРЕНТОН, Н. ДЖ.

Трентонські Українці при роботі.

Трентон відбився від національного укр. життя і те життя забуло його.

Чужа московська, словацька і польська пропаганда наложили нам ярмо на карк і казали орати ворожий нам переліг. І орали наші несвідомці і клали скиби чорні та глибокі; а під цими скибами лягала наша народна честь, совість і будучність і все, що рідне та дороге укр. серцю. Так йшло день за днем. Здавалось, що виходу небуде, що треба махнути рукою та сказати: цур їм, пропавшим!

Але, на щасте, не так воно зложилося.

У першій мірі заслуга в пробудженню належиться „Обєднанню", котре дало спроможність зорганізувати всі гуртки людий у нашій місцевости.

Клич вічевого дзвона задунав із зазивом на спільну пораду. У нас відбулося віче, на котрім був присутний представник нашого уряду др. Л. Мишуга і співак М. Зазуляк.

Віче отворив голова злучених товариств В. Гасій. У своїй промові він говорив, що бе дзвін на трівогу, що збудився малий і великий, щоб до праці метнувся кождий. Гать будуйте кріпку і високу, щоб нас море грізне не заляло, щоб ми у багні не застрягли, та щоб внуки дідів не проклинали, що не вміли край боронити. Гать будуйте кріпку і високу бо чується ворожий шум і рев скажений. Всі ставаймо враз, щоби не допустити до тріюмфу брутальної сили над духом, над нашим святим правом на волю. Вірмо, що мусимо побідити, а побідимо! Народ, який має за собою праву і силу, такий народ не може загинути. Правда за нами, а силу мусимо створити.

Відтак уділено голосу шановному гостеви д-рови Л. Мишузі. Поява улюбленого бесідника викликала гураган оплесків. Предсідатель, В. Гасій повитав його отсими словами: Витай нам достойний представнику землі князя Данила! Витай нам віщуне золотої волі! Хай буде честь і слава Правительству Петрушевича. Ми в[...] душею з ним і присягаємо перед тобою, що доти не спічнем поки не зженем польської ворони з львівського ратуша р[...] на все!

Др. Л. Мишуга говорив о[...] так: Закони природи суть невмолимі. Все, що приходить до нового життя мусить перейти до нього по трудах і крови. Т[...] саме і з нашим народом українським, котрий преться до волі. Свідками суть ряди могил від Карпат аж по Дніпро.

Шановний бесідник говорив так зворушаючо, що кождий слухач з запертим віддихом глотав кожде слово. Він правдивий мистець слова живого, який знає грати на струнах душі. Він знає викликати і веселість і смуток а то і витиснути слези, коли описує тяжкі муки які переносить наш бідний нарід. Не диво, що через цілі дві години, як він говорив, усі слухали наче зачаровані, а коли скінчив то посипалася правдива буря оплесків.

Відтак уділено голосу о. В. Каськову. Цей говорив в справі збірки на фонд допомоги. Говорив коротко і річево, по чім заряджено збірку. Зібрано $158.00.

Відтак появився на сцені довго ожиданий співак, М. Зазуляк. Хвиля настрою святочна. Нараз раздалися горячі оплески з усіх сторін, довгі невмовкаючі. Тихий голос фортепяну озвався наче далекі, глибокі звуки ізза могил. Відтак серед тишини почувся мельодійний, могучий голос славного нашого баритона: „Гетьмани, гетьмани". Мов прикований народ сидів, прислухуючися ід чарівній пісни, а думкою переносився в давно минуле та у ту будуччину, якої все ще надармо ждемо. Як скінчив, буря оплесків нагородила нашого соловія.

Відтак о. Каськів промовив в справі д. Зазуляка і зібрано 40 долярів для знаменитого нашого співака.

Дальше слідував концерт п. Зазуляка, переплітаний місцевим хором під проводом о. Каськова. Цілий концерт випав на причуд гарно, а д. Зазуляк дав нам правдивий пир відспіванням цілої вязки ріжних наших пісень.

Уряд злучених товариств в Трентон складає щиру подяку д-ру Л. Мишузі і д. М. Зазулякови за це, що піднесли нас на дусі і загріли до народної праці.

По вічу зібрано еще 42 долари. Разом вислано до Вашінгтону $200.00.

Так само складається о. Каськову за виучення хору, а всім жертводавцям велике українське спасибіг!

Ми думаємо, що як шановні родимці в Трентон не відмовилися з жертвами на негайну поміч, таксамо не відмовляться від народного податку.

Ще не вмерла козацька мати, ще не перевелися в нас борці за народні ідеали. Не покинемо доброї роботи поти, аж поки не поможемо визволити усього українського народа із тяжкої неволі. Україна мусить стати свобідною. Ми живемо перед самим сходом нової долі-свободи. Вже не довго прийдеться ждати на обновлену, могучу, українську державу!

Богун.

РОЗСЕЛЕННЄ НАРОДНОСТЕЙ В АМЕРИКАНСЬКІМ ХЛІБОРОБСТВІ

Так як взагалі в ріжноплеменним населенню Злучених Державах так і з окрема на американських фармах можна здибати людий з ледви чи не всіх людських пород і народів, які є на світі, з окрема певно з усіх европейських. Звичайно і з малими виїмками вже в тремім поколінню переселенці асимилюються та вливаються в масу „корінно - американського" населення, в якім, - звичайно перевагу має англо - саксонський елемент. Та самі іміґранти і ще діти іміґрантів задержують свої расові і національні прикмети і з їх складається населенне так зване чужородне населенне Америки. З окрема що до хліборобської людности найсильніщий в ній елемент німецький. Німецька іміґрація в Америку після англійської найдавніща. В час проголошення независимости Злучених Держав ще цілі великі частини сего краю мали німецький характер Та головний прилив німецьких переселенців почався в половині девятнайцятого століття, тривав цілих пятьдесять літ і значно зменшився щойно в послідних роках перед війною. Німецькі іміґранти здебільша люде, які тут вже давно осилися і в Америці прожили мало не все своє життє. І так як взагалі всі давні переселенці вони найрадше йшли на землю. Найчастіще німецькі фармери заселили східну частину стейту Висконсин. Окрім того вони в великій мірі сколонізували північну Мінесоту, Айову і східну частину Небраски та поселились в близькій околиці кількох великих міст: Ню Йорку, Бофало, Пітсбурга, Синсинеті, Шікаго, Ст. Луіс і Милвокі. Важні німецькі колонії є теж в Тексас і на побережу Тихого Океану, та зрештою в кождім стейті можна здибати німецьких фармерів.

Трохи пізніще як Німці стали переселюватися в Америку Шведи і Норвежці. Їх масова еміґрація припадає на 70-ті і 80-ті роки. Всі шведські і норвежські іміґранти були хліборобі, всі їхали в Америку, щоб поселитися й працювати далі на ріллі. На сході Америки земля була вже зайнята, та саме для колонізації роскрився блищий захід Милд-Вест, і туди подалися переселенці-хлібороби з Швеції і Норвеґії. Найбільш їх тепер в Минесоті, богато в Висконсин, Північній і Південній Дакоті, Айові і північній частині Ілинойс. Всюди, де осилися в більшим числі, вони приймають живу участь в американськім громадськім і політичнім життю і надають країні окремий „американсько-скандинавский" характер. Більші шведські та норвежські колонії є ще в Юті, Каліфорнії і Вашинґтон, богато скандинавських фармерів можна стрінути теж в північно-західній Пенсилвенії. Данців в Америці богато менше як Шведів і Норвежців, та также мало на всі фармери. Найбільш їх в Айові, але великі данські оселі є також в Мінесоті, Південній Дакоті. Небрасці і Висконсин.

Іміґрація з Італії, Австрії, Угорщини і Росії началася щойно в 80-их роках і стала масовою аж на початку сего століття. Та іміґранти з тих країв не застали вже в Америці свобідної землі і мусіли шукати заробітків в американських індустріях. З окрема Італіяне живуть майже виключно по великих містах і індустріяльних центрах. Тільки в Каліфорнії є богато італійських виноградників, а біля Ню Йорку, Філаделфії та в північнім Ню Джерзи Італіяне займаються городництвом. Інтересно, що декуди вони позаводили городи та тяжкою добилися добрих плодів на такій землі, куди їх попередники покинули як зовсім безплодну.

Іміґрація з Австралії, Росії і Угорщини, также як і населенне тих країв, складалася з дуже ріжнородних елементів, та в Америці всіх їх записувано як Австрійців, Угорців та Росіян. Найбільш „австрійських" фармерів має на сході Пенсилвенія. на заході Небраска і Висконсин. на півдни Тексас. Можна допускати, що на заході се здебільша Чехи та Німці а в Пенсилвенії ще й всякі инші іміґранти з многоязичної Австрії. Так само перемішані всякі раси й народности серед іміґрантів з Росії і фактично велика більшість їх не Росіяне. Та як вони розселились в Америці. годі знати, так як американські статистики всіх записували тільки як приїхавши з Росії. Нема сумніву, що найбільш численні між Жиди. За малими виїмками всі вони живуть в Америці по містах. Доволі успішні були жидівські хліборобські колонії в Ню Джерзи. Стейт Кензас був в великій мірі сколонізований Німцями з Росії (секти Менонітів).

УКРАЇНСЬКА ШКОЛА В БРАЗИЛІЇ

Дня 30. падолиста українька школа в місті Куритибі, в провінції Парана, закінчила свою роботу що її вела п. Галя Фалінська. Шкільний рік закінчено публичним іспитом.

Ціла школа і родичі дітий були присутні рано на богослуженню в церкві, а год. 12 в полудне знову зійшлися всі у салю шкільну. По молитві діти відповідали з науки катехізму, опісля з рідної мови, історії, географії. Крім того діти співали пісні і деклямували вірші. Учителька португальської мови п. Олівія Підроза питали дітий предметів, що їх сама уділяла дітям в часі року, т. є. мови португальської, історії бразилійської, ґеографії і рахунків.

По іспиті о. Рафаїл Криницький звернув присутним родичам і дітям увагу на значінне школи; подякував п. п. учителькам за їх труд і родичам клав на серце, щоби школи у Куритибі не покидано, але продовжувано. По іспиті обі пп. учительки розділювали між дітий ріжнородні ласощі, а в домі священика добрі люди зготовили для гостий малу перекуску. В 1922, році в українській школі в Куритибі було 42 дітий, більше як попередніх років.

10-ИЙ ЗЇЗД СОВІТІВ ПРО ГОСПОДАРСЬКЕ СТАНОВИЩЕ РОСІЇ

10-ий зїзд совіті в справі про господарське відновлення Росії одноголосно приняв всі пропозиції совнаркому. Зїзд висловився за зменшенням випуску ґрошевих знаків аж до повного припинення їх друку. Для осягнення тої мети, на думку зїзду, конечне треба значно піднести всі податки й, перевести стабілізацію совітської валюти. Зїздом ухвалена економічна програма запропонована Богдановим; вихідна точка цеї програми — зазначення необхідности розвитку витворчих сил країни. В свойому докладі Богданов підкреслив, що нова економічна політика совітів не може бути трактована як випадковий епізод, навпаки вона розрахована на довший час, як єдиний засіб відновити народне господарство. Богданов приходить до висновку, що ціла промисловість повинна, як й перше бути захованою в руках уряду, як тепер, так і в будуччині.

Народній комісар фінансів Сокольників в своїй промові про фінансове становище підкреслив, між иншим, що, хоч за минулий рік податки були піднесені у 36 разів, але проте в майбутньому році цілком неминучим являється дальше значне їх піднесення.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

НОРТГЕМПТОН, ПА. Тов. Укр. Сiчові Стрілці, від. 44 повідомляє, що надзвичайний мітинг відбудеться о 2. годині пополудни в неділю, 4. лютого в галі гр. православній на Нюпорт Евеню. Проситься всіх членів місцевих і позамісцевих прибути і вирівнати свої довги, бо в противнім разі будуть суспендовані. — А. Потіха, пр.; Л. Демчик, секр.

Богдан **Лепкий.**

КАРА.

(На народнім повіррю).

Кури піяли на північ, як Мотря вертала від ворожки. Йшла загуминками поза село, щоби її ніхто не бачив. За пазухою несла жабу. Велику, зимну ропуху. Минула щасливо темний кут, обійшла грушку, що на ній недавно повісився двірський пастух і надближалася до церкви. Чула. як скрипів залізний трираменний хрест і як злегка від осіннього вітру стогнали на дзвінниці дзвони. Докола церкви стояли старі липи і обіймали її своїм гіллем, як руками. Між липами і церквою була темрява, чорна. як найчорніший вуголь. „Розбіжуся — думала Мотря — і перебіжу попри самі двері, а за церквою вже буде яснійше". Але від воріт щось її відтрутило. „Не підеш туди з таким гріхом!"

Мотря насунула хустку на очі, затулила пазуху рукою і пустилася доріжкою поза паркан. Мусить зайти, мусить замурувати жабу; мусить. мусить! За пазухою у неї Настині муки і смерть. А хібаж она сама, Мотря, не вмірає сім раз кожної днини. хиба не мучиться з вечера до досвіта, а від досвіта до ночі? Смерть за смерть, а муки за муки. Так мусить бути!...

На небі остання зірка боривалася з грубою, дощевою хмарою, на цвинтарі пугуткали сови, коло трупарні вив грабарів пес. Мотря йшла, бігла, летіла, коби скорше. Ховзалася по осіннім болоті, шпоралася об каміння, що пооблітало з цвинтарного муру. Горіла зі злости і студеніла зі страху. За пазурою у неї копирсалася жаба. Ворожка казала, що поки та жаба буде в мурі жити, поти не сконає Настя; сохнути і вянутиме, як замурована жаба без їди, воздуху й сонця. Най сохне, най гине, проклята Най уміра сім раз на годину, як вона тепер уміра без нього...

Відбила його від неї, відчарувала, має тепер чари за чари. Така богачка, на котрого пальцем кивнула-б, кожний пристав би до неї, така красуня! А вона, Мотря, бідна, удовина дочка, одного його мала, як одну душу, тішилася, що газдинею стане, що у найми на стрість не піде і нараз усьо пропало. Всьо пропало ізза неї на віки... Пішов за богацькими очима... „Чекай же, не буде ні тобі, ні мені! Не дожиєш щоб із ним під вінець стати, знидієш, як та жаба в мурі". Коби лиш зайти як найскорше, коби цвинтар минути! Гу-у! Як там страшно. Там — там, між двома березами викопають гріб для Насті. Коби скорше, коби лиш скорше! Та чогож та жаба хоче! Не пручайся і не слинь мого лона, ось уже недалеко!

Ось той кут, де Настина хата, спішіться ноги!

Але на дорозі болото мастке і чіпливе, як смола. Чоботи лізуть, у нього як у тісто сокира.

— Скорше, скорше, ось уже наш загумінок, наш сад, наш пліт!

Та ноги западаються в землю по коліна, одежа чіпається з розпукою ніг, тіні дерев кладуться колодами по дорозі. Всьо, що тільки є, хоче спинити Мотрю від сповнення страшного діла.

Але Мотря останніми силами перелазить пліт і входить на подвірря.

* *

Відсунула засувом двері і ввалилася в хату. Двері подалися, якби втікали від неї, заскрипіли й гопнули собою об стіну. Чорна темрява кинулася Мотрі до очий, а гнила задуха вхопила її за груди. Мотря на силу піднімала повіки, ловила грудьми воздух, а руками шукала дороги. Так доволіклася до вікон і без памяти звалилася на лавку... З чола котиться піт, великий, важкий і гіркий, як полин, ноги дрижать, на всьому тілі, якби хто грані насипав. А в грудях дзвін... Бам, бам, бам! Горить! Весь світ спалахнув притаєним червоним огнем. Бам! Бам... Кругом дими і попіл, а з попелу вилазять жаби. Гу, які ховзкі і погані! Як надуваються, ростуть і ригають огидною паморокою, від якої усьо докола стає одною гнилою баюрою... Гу-у! Ноги дрижать, по тілі біжить пекучий піт, а в серці дзвін... Бам! Бам! Бам!

Зібрала всю силу і метнулася по хаті. Нема часу. Нема часу! Ось пічне сіріти і мати надійде від хорого. Треба спішитися. До тої пори всьо мусить бути готове. Чуєш, Мотре? Всьо — мусить — бути — готове!... І ніхто не сміє знати. Ніхто!

Запалила лямпу і зжахнулася. Хата дивилася на неї великими, здивованими очима. А ті образи! „Сусе Христе", вона не годна того зробити, не годна!

Але якийсь голос казав: мусить! — і тягнув її до кагли... Вдарила ноже раз, другий і вижолобила ямку, як кулак. Глянула і задеревіла. Та ямка росте в шир і в глиб і робиться велика, як гріб. Як Настин гріб!...

„Скорше, скорше, сунь руку за пазуху, кінчай, що зачала!" — шептав той самий незвісний голос.

Тьфу, яка вона ховзка і зимна. Пручається, борониться від муки і від смерти. Не хоче лізти в яму. „Мусить, мусить" — шептала Мотря заліплюючи ямку глиною і забілюючи вапном... Замурувала, лиш маленьку дірку лишила, якби хто голкою стіну проколов... Сталося...

„Сталося" — шептали уста. „Чи всьо?" питався розум. „І так скоро?"—доповідали гадки... А в грудях дзвін. Велике залізне серце бе в камінні криса аж луск по голові йде. Вже. вже, вже!

Лиш тих очий не годна від печі відорвати. Щось, їх там кліщами тягне, до того свіжо замазаного місця. Нічого там не добачите, очі! Дивіться у вікно. Там над садом блідло поранне небо, якби його холодом обвіяло, а білі хмарки перебігають по нім, як дрож. З нічної сутіні звільна-повільна виринають хати, стежки, дороги і при дорозі той білий хрест. „Сусе Христе! Не дивіться в стіну, мої очі!"

А ви, уха, не надслухайте так пильно. То вітер гуде в комині, а може свірщок з-тиха цвірінькає за припічком, може хробак вертить у дереві мякуш. Більше нішо... „Поверніться в вікно, мої уха! Чуєте, як сад починає зітхати, встаючи з нічного сну, як позіхає ріка своїм передосвітним шумом, як вітер іде до дерев на розмову?... А в хаті не почуєте нічого!"

Не слухають... Впиваються в те одно невеличке місце, як кулак, вдивлюються і вслухуються в нього, мало від голови не відірвуться. мало не вискочать із неї, не осліпнуть і не оглухнуть на віки...

А залізне серце валить у камінні криса аж луск по череві йде: Вже! вже! Вже!

* *

Кілька днів не бачила Мотря Насті. Давнійше лізла їй на очі по кілька разів на днину, а тепер якби її хто в хаті замкнув, тяжко стрінути. А в Мотрі тільки й гадки, що про ту розлучницю, про ту навісну богачку. Чи змарніла, збіліла, чи полиняли ті румянці, що були, якби хто лиця понащіпував? А може ворожка оттак собі сказала, щоби гроші дістати, може вона дурно чекає?

—Та бо ти, Мотре, як невиспана ходиш — казала до неї мати — договоритися з тобою не можна.

— А вам чого від мене треба?

— Та нічого, тільки з роботою спішися, бо знаєш, нам ніколи думати.

— Вже мені та робота горлом лізе. Таж я може також не чобіт, може я також яку гадку маю.

Давнійше Мотрі робота в руках горіла. Пошукати було такої робітниці. А тепер! Замітає — сміття лишить, варить — пересолить страву, якби нічого робити не вміла.

— Віддавалася, би хочби й нині, але не хотіла би я видіти твого господарства.

— І не будете. За когож ви мене віддасьте? За рудого пса? — відповіла розлючена Мотря.

— Віддавайся за кого хочеш. Твоя доля, твоя й воля, — відповіла мати.

— Віддавайся! А комуж такої дідівки треба, як я? О, які статки! — Тут показала рукою по хаті.

— А чомуж ти, доню, більше не запрацювала?

— То я вам іще мало робила? А бодайже я була на світ не родилася, як я мала такого гаразду дочекати! Бодай мене, та бодай мене...

І так кожньої днини.

Спокій пішов собі геть від хати бідної вдовиці.

Ніколи не чекала Мотря так нетерпливо неділі, як тепер. У церкві побачить Настю. Побачить і заспокоїть своє серце...

Прийшла неділя. Мотря прибралася, як могла найкрасше, причепурилася і пішла на Службу Божу. З трівогою підходила до церкви. А нуж Насті нема... І справді. Під церквою її не було. Увійшла до притвору, поклонилася на право й на ліво. впала на вколішки, устами говорить молитву, а очима по головах заквітчаних перебігає, чи не стріне Настиної між ними... Стрінула... Ось ті русяві, вичесані коси з шовковими стяжками, то Настині. Мотря видить, як Настина мати вичісувала їх новим гребінем, як заплітала старечими руками.

А тепер по них сонішне світло перебігає і гладить їх з любовю, як мати дитину. Щаслива Настя. Колись гладив би ті коси Петро... Може й гладив?... Певно, що гладив, але більше гладити не буде... „Отче наш... і остави... же... довжникам нашим..." більше гладити не буде...

Филя молитов людських обхоплює Мотрю, але не пориває її з собою, лиш відбивається від неї, як вода від скилі.

Більше не буде!...

Від пристола зривається пісня, летить понад головами людий і як птаха вилітає крізь двері на цвинтар.

Мотря не слухає її: Вона чеше Настю залізними гаками своїх завистливих очий. О, яка красуня, о, яка богачка. Розлучниця! Але Петро тих твоїх блискучих кіс більше гладити не буде!

Від дівочих наручних образів, прибраних у стяжки і цвіти, розливаються нахощі осінної діброви, запах отави і цвітучої гречки, а по церкві ходить дим кадила, копіт свічок і зітхання людських грудий.

...Скорше їх смерть холодною рукою погладить і заскорить Амінь!...

Світло, запах, пісня, сонце і зітхання зливаються в одну велику молитву, що летить під церковну баню і піднімає її високо під блакити.

Мотря заедно глядить у те місце, де стоїть Настя і чекає хвилини, коли вона оглянеться і покаже своє змарніле лице. Але Настя розмолилася, не чує Мотриного зору і не підчиняється її волі.

В церкві спів, світло і молитва. ...„Якоже і ми оставляєм..." шепче Мотря без гадки своїми завзятими устами... Скорше смерть її погладить, як Петро — кінчить у гадках молитву.

* *

Між двінницею і парканом, там де тільки двоє людий минеться, дігнала Мотря Настю. Зайшла їй дорогу і глянула в лице. Мати Божа! Те лице було кругле і румяне, як яблуко. Настя була здорова.

То не може, бути. Дерева, хрести, гроби — кажіть, чи то може бути?

— Добрий день, Насте! Якся маєш?

— Спасибі. Добре. А тобі як, Мотре?

— Не дай так, Боже, нікому.

Хвилину дивляться на себе. Настя хоче спустити очи, але не годна.

— Ти чого так дивишся на мене, Мотре?

— Вже й дивитися не можна. Дивлюся, чи не змарніла ти, Насте.

—А чогож я мала би марніти?

— Чого? З невиспаних ночий, з великого кохання, з доброго дива, Насте.

— Тобі що, Мотре? Я тебе не розумію.

— Нема що розуміти, я кажу, що з доброго дива. Ха, ха, ха! З доброго дива, Насте.

Сміючися, біжить як весела дитина. На скруті стає, ще раз дивиться на Настю і зникає за деревами.

— Які у неї страшні очи—думає Настя, вертаючи з церкви до дому. — Як у ропухи.

* *

Мотрині очі ходили за Настею, як тінь за чоловіком. Куди Настя, туди й вони. Ставали край її постелі і відганяли від неї сон. Як їла, заглядали в ложку і відібрали смак. Настя боялася сама йти до комори, щоби там на самоті, не стрінутися з тими поганими очима.

— Чого вона від мене хоче, Петре? — питалася затрівожена Настя.

— З зависти, що я покинув її.

— А чогож ти її покинув, Петре?

— Бо наскучила. Чіпалася чоловіка, як ріпях. Сама просила: на маєш, бери мене. Не люблю такої тьфу!

— Щось мені бачиться, що нам добра не буде — казала зітхаючи Настя.

— Не знати чому не мало-б бути! Поберемося, розживемося, а є на чім, і буде добре. Хтось би там слухав дурної дівки.

— Не дурна вона, Петре. Подиви-но-ся на її очи.

— Овва! чи мало я очий видів. Та ще не вкусить тебе ними.

— Вкусити, не вкусить, але як люди кажуть: „Недобрі очі, то погана сила". Колиб ти видів, як вона вертить мене ними аж до самого серця... Віджени ті очі від мене.

— Авуш! Авуш! — зачав сміючися Петро. Він тупав і плескав у долоні, немов би пискливі кури виганяв із повітки. — Авуш, Мотрині очі, авуш!

— Цить, Петре! Ще хто почує, прийде, застане нас самих.

— Ну, й велике діло, як побачить, що я тебе цілую.

— Петре! Пе...! — кричала Настя видираючися з його кріпких обіймів... Петре!

Докола них пахла отава, світив місяць і крізь городжені стіни чути було, як „старі" хропіли в хаті.

* *

Мотря гинула з нетерпеливости. Як тільки мати вийшла, вона підходила до припічка, прикладала вухо й слухала. Здавалося їй, що чує звідтам якісь зітхання і стони, якби там хто мучився, проклинаючи світ і долю.

— Так буде тій розлучниці, Насті. Коли? І чи справді буде. Таж вона така свіжа і здорова, як колиб нічого не було. Чи не хотіла ворожка позбутися її і порадила ту нещасливу жабу?

На таку гадку брала її люуть і розпука. Лишала хату розтвором і бігла в село. Як здибле Настю, то розірве її, видре тії сиві очи, розшматує біле, як у панночки лице. Не буде мати Петро що цілувати!

Але Насті не могла ніде стрінути; ані у сусіда, ні в склепі, ні над рікою, де жінки перуть біля, ніде. І Мотря, зігнавши свою злість на кім попало, вертала домів, щоби за хвилю, як нікого в хаті не було, надслухувати, що діється в печі і попадати ще в гірший гнів і в ще гіршу люуть.

(Конець буде).

КОЛЯДА ДЛЯ УКР. СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ З JERSEY CITY, N. J.

Колядою занявся Іван Гречин. Коляду зложили: Захарий Ланківський $3.00, Іван Жельван 2.00, Іван Гречин 2.00, Василь Костів 1.00, Антох Гречин 1.00, Нестор Манорик 2.00, Федор Якимчук 1.00, Йосиф Швец 1.00, о. Александер Улицький 2.00, Сильвестер Валошин 2.00, Юрий Довгополий 1.00, Іван Добровольський 1.00, Михайло Кланко 2.00, Іван Тимофияк 1.00, Василь Семусь 50 цнт., Михайло Гречин 1.00, Антох Обуховський 1.00, Стах Кендзерський 1.00, Варвара Кланюха 50 цнт., Николай Юрків 1.00, Петро Клапоухий 1.50, Николай Юрків 1.00, Єфрем Ничистий 1.00, Михайло Голупко 1.00, Іван Іванчук 1.00, Стефан Лесков 1.00, Мих. Хома 10 ц. — Разом $33.60.

ГІСТЬ ІЗ КРАЮ МІЖ УКРАЇНСЬКИМИ ГАЛИЦЬКИМИ СТРІЛЬЦЯМИ.

(Проповідь луцького епископа Д-ра Осипа Боцяна до Українських Галицьких Стрільців у Йозефові дня 15. серпня, 1922).

Во імя Отця і Сина і святого Духа, Амінь!

— Не маємо тут сталого місця, але глядимо того, яке має бути. Слова св. апост. Павла з листу Євреїв).

Дорогі в Христі Брати й Сестри.

Привіт і благословенне Боже приношу Вам із нашої Рідної Землиці, від наших курних хат, від Ваших родин, Ваших батьків, матерей, сестер і братів, від нашого поневоленого народу, від могил Ваших братів, під якими вони спочивають в надії на наше воскресенне, від Вашої церкви святої, яка молиться безперестанно за те, щоб Ви в славі вернули до краю оборонити святу правду, за яку Ви стали до бою і стоїте до нині.

Зо словами потіхи приїхав я до Вас із Рідного Краю, від нашого милого люду, де ясні зорі, де тихі води, де ниви зелені, де люд хрещений, де могили героїв, що лягли за волю тої Святої Землиці, від якої ділить Вас не одна гора, не одна ріка, не один чужий нарід.

Ділить, але позірно.

Бо нема роздїлу між нами й Вами. Одно в нас серце й одна надія, віра в Бога, якого Правда перетріває чужу власть.

Ся Правда Божа дасть нам тревалість і правдиву любов волі, вона дасть нам силу вийти з неволі.

Віра, любов і надія єднять нас нерозривно!

Надіюю, що Ви вернете з волею — живе весь наш Нарід у цілій Галицькій Землі. Ні терор, ні неволя, ні нищенне матеріяльне, ні забиранне землі, ні поневоленне школи й церкви не захитали його сильної надії.

Нема в нас приміру неправди і зради. Живемо всі своїм власним життєм, хоч поки що під чужою владою. Живемо взаїмною любовю до себе й до Вас, Дорогі Брати.

Ніщо не в силі погасити нашого стихійного бажання волі, з яким ми прийшли на сей світ, нашого непохитного пересвідчення, що ми маємо також право до життя, як і инші народи і що за нами сила і правда святая.

Бо се, що з Божої волі постигла наш Нарід хвиля досвіду, що лютий ворог напав і поневолив нас та забрав наші богацтва під своє нещасне панування в моменті, коли наш Нарід підніс чоло до Волі й коли вона, світла, йому всміхалася, лише скріпляє нашу віру й нашу надію.

Миж знаємо, що й Божа Правда терпіла переслідування.

Коли Ісус Христос прийшов на світ, не приняв Його власний Його нарід і власний люд накинувся на Нього. Сліпа ненависть до Божого Отрочати казала мордувати невинних дітий і Спаситель мусів укриватися між чужим народом. Та щойно тоді, коли згинули ті, що чатували на душу Божого Дитяти, покликав Господь Бог Йосифа і Пречисту Діву до їхнього рідного краю. Але ще й тоді не був Христос безпечним, тому пішов у Галилею, щоби в Назареті пережити молодецький вік. А коли виступив з наукою Божого благовістування, нападали на Нього власні брати, підозрівали, що Він приятель митарів і грішників, ш Він їсть і пє з ними, казали навіть отверто, що Він пяк (Л-7, 34), за слова гіркої перестороги нападали на Нього, хотіли Його уневинувати, скинути зверху гори. Навіть серед Його учеників найшовся один, що хоч пририкав, що ніколи не опустить Христа, в скрутній хвиі таки відрікся Його, а був ще й такий, що за марних 30 срібняків продав Христа.

І ще тоді, коли Христос, уступаючи перед переможною силою влади, приніс із себе святу, криваву жертву, зажадав безумний нарід, що взяв вину сеї смерти на себе й дітий своїх, щоби гріб Христа запечатувати. — А щоб печаті не нарушено, поставив чужих римських сторожів, щоб пильнували Христа, аби Він часом не встав із гробу. Але Христос встав, а налякана сторожа впала ниць. Печать остала ненарушена, а Христос воскрес.

Дорогі Брати:—

Подібну долю переживає тепер цілий Український Нарід.

І Ви, Дорогі Брати й Сестри, ділите ту долю Народу. Сповняючи свою вищу волю, казав Вам Господь вийти в чужину та зростати в надії на ліпший час. Значить і для нас прийде час, що пропадуть ті, що чатували на нашу Волю, ті, що в самому зароді хотіли її умертвити, ті, що нас оклеветали, що жадали смерти стільки тисячів Народу та через се поклали самий цвіт нашої молоді в сиру могилу й гадають собі, що вже приборкали Волю тим, що привалили її каменем, припечатали гріб та поставили при ньому свою і заграничну сторожу. Але даремні їх зусилля. Правда Божа невмируща. Вона не дасться привалити каменем. Ніяка печатка, ніяка сторожа не зможе перешкодити, щоб наш Нарід воскрес!

Воскресне Україна! Власним життєм заживе у власній державі Український Нарід. Так мусить бути, бо инакше не буде кінця безладдю.

Одначе, Дорогі Брати й Сестри, не одна хвилина ділить нас від сього блаженного моменту — щастя нашого й Ви певно готові запитати мене, коли се буде? Так само питали колись апостоли Христа, коли прийде обнова ізраїльського царства? (Ап. Діян. 1, 5). Господь відповів їм: „Не ваша се річ знати час і пору, що їх Отець застеріг для своєї власти. Але Дух Святий зійде на вас і ви наберете сили й будете свідками про мене в Єрусалимі, по цілій Юдеї і Самарії та й аж по край світу". (Ап. Діян. 1, 7-8).

Так міг би і я Вам сказати, Дорогі Брати й Сестри! Вам, яким доля і майбутність Народу така дорога. Ні будучини, доловіка, ні долі цілого Народу ніхто не знає. Господь Бог застеріг для себе відущість долі Народу, але одно обіцяв нам, що Він зішле на нас ласку Духа Святого й ми наберемо сили й будемо свідками Божого милосердя на нашій святій землі, серед народів цілого світу.

Від Господа Бога маємо отже надію і приреченне сили; лише від нас залежить вимолити собі в Нього, щоб сей момент сили скоро прийшов на нас. Тілько ми одні можемо його прискорити. Надії на чужу, хочби і щиру поміч, нема. Самі ми мусимо приготовитися, щобв стати гідним оруддем сили Божої.

А яким чином?

Вперше: — Христав сказав до учеників: — „Майте віру в Бога! Якщо маєте віри за гірчичне зерно, то скажете до тієї гори: Посунься! Її вона пересунеться звідсіля — туди. Так не буде для Вас нічого неможливого" (Мат. 17, 21 Мар. 11, 22, 23).

Дорогі Брати:—

Як будете мати сильну, непохитну віру в Бога, в Його святе евангеліє, в святу Правду, в себе самих і у свій Нарід, як не убдете заражуватися ніякою невдачею і ніякими противностями в трудах і праці, тоді ся сильна Ваша віра, яка не знає ніяких неможливостий та перешкод, прискорить благословенну хвилю воскресення нашої Волі.

Вдруге: — Мусите мати велику любов до тієї рідної, поневоленої Землиці, до нашого поневоленого народу. Любіть Його тому, що ми всі Його діти, любіть тому, що він бідний, поневолений, сильний, славний. Бо така любов, то не тільки матеріяльна любов людини, яка не в силі бідного полюбити, бідному помогти. Ми маємо любити наш Нарід саме тому, що він потребує нашої помочи.

Памятайте, що цілий Нарід надіється на Вас. У чужу землю посилає він за Вами тугу серця свого, за Вас усе памятає, за Вас молить день-у-день Бога, щоби Ви як найскорше вернули до нього, бо він любить Вас, на Вас покладає свою долю. Памятайте, що в серцях Ваших маєте скарб, який має викупити його кращу будучність. Памятайте, що кождий з Вас не одиниця сама про себе, а підстава, на якій спочиває доля Народу та, що тому Ви не розпоряджаєте самі собою. Всі Ви в службі великого Українського Народу, який лиш один може Вами розпоряджати. Памятайте, що кождий з Вас мусить бути сильний морально, інтелектуально і здоровий фізично, бо лиш тоді будете представляти таку силу, яка зможе виборити незалежність Народови серед ворожих, тяжких противностий. Памятайте, що на Вас тяжить великий, святий обовязок душевного поступу й фізичного посилення.

Тяжкий се обовязок серед Ваших обставин. Але беріть примір із Христа. Він каже до нас: — „Візьміть ярмо моє на себе і вчіться від мене... Ярмо моє солодке, а тягар мій легенький" (Мат. 11, 29, 30).

Так і над Вами ярмо, Ви-ж у чужій країні, заперті за дротами. Але Ваше ярмо не те неславне, під яке Римлянин гнув ворога й попід яке казав йому йти навколішки, а ярмо відвічальности перед власним Народом, перед його будуччиною і долею.

Тішуся, що находжу у Вас се почутте бо воно наказує Вам поступати по наведеним вказівкам.

І тому, Дорогі Брати: Приміть подяку Ви всі, що студіюєте і приготовляєтеся в середній і найвищій школі, приміть подяку від мене й від Народу за те, що працюєте над собою. Бо чим інтензивнійша буде Ваша праця, чим більше будете досконалити себе, тим більше наберете в себе тієї великої непропащої сили, яка одна рішає про долю Народу. **Чим більше будете орзвивати ум, чим більше будете лити волю, тим сильнійші будете Ви, а у Вас і через Вас цілий наш нарід.**

Ви се робіте й Ви мусите се робити, щоби зрозуміти й відчути ті питання, які нас найболючійше доторкають і щоби стати здібними до скинення ворожого ярма.

Ваш ум, який глибоко проникнеться правдою, стане світлим благородним вражливим на кожду кривду; сей ум зрозуміє своє положенне, він пізнає, що питанне волі й державности — то питанне нашої волі, питанне, хто має на нашій землі працювати, до кого має належати та земля, яку ми одержали від предків і від батьків, яка зрошена нашим потом і нашою кровю, земля, яку нам і від нашого Народу ворог відбирає. Від двох років кольонізує пaїздник нашу землю. Хто вміє дивитися на долю Народу не умом, а серцем, той відчує глибоко, яка кривда діється через те нашому Народови. Горожани польської держави продають дорого свою землю на заході, щоби при помочи свого уряду набути її вдесятеро більше в нашій країні на сході, з кривдою для нашого безземельного брата. А Ви знаєте, що питанне землі — се перше питанне на Україні.

А друге — се питанне школи і просвіти. Наша школа в ярмі. В ярмі найвисша й середня школа, в ярмі й найнизша, бо в руках ворожих чужих інспекторів і вчителів, які самі без нас рішають про те, в якім дусі має йти вихованне української дитини. Середніх шкіл взагалі мало й ті під чужим впливом, та й не все відповідають реальним потребам нашого населення, а до найвищих шкіл чужих загороджено нам законом дорогу на те, щоб ми не прозріли й не побачили, яка кривда нам діється.

Є ще і третє питанне, Дорогі Брати й Сестри, а се питанне нашої церкви, питанне нашого милого, славного, й такого гарного грецького обряду, який відвіків виховував наш Нарід у любові Христа й почитанню святих. Тій церкві наніс ворог перший удар, як тільки вдерся зі зброєю на нашу землю. Безприміро поступив із нашими священиками. Ви знаєте се самі, тож не потребуємо розсказувати про події в Судовій Вишні, в Зимній Воді, де ворог не пощадив навіть Найсвятійших Тайн, збезчестив Христа й церкву нашу. Тепер грозить він розвязанием львівського семинара, захоплюючи його у свою власть, та сама доля жде й перемиський семинар. Загрожені й у сі наші громадські інституції, загрожена й народня наука. Бо священики не мають доступу до шкільних рад. Їх відділює ворог від Народу, аби позбавити Нарід проводу.

А вже вершком посягання на нашу церкву, на її добру славу, було се нещасне, державною властю й поліцією зааранжоване „большевицьке віче" в церкві святого Юра, яке устроїли приїзші з Варшави особи в сутеринах недалеко храму Божого. Мало воно кинути неславу на українську церкву. Її сам начальник держави посвів сказати в Кракові на вічу прилюдно неправду на те, щоби здискредитувати перед світом нас, а наших братів на Холмщині й Підляшу упередити, аби не вертали на греко-католицьку віру на те, щоби здержати тамошніх священиків і єрархів, що хотять пригорнутися до нашої церкви й Народу.

Що ворог намагається знищити нашу церкву й матеріяльно, відказуючи їй помочи, про те не потребую згадувати, бо Ви се знаєте й се менше важне з огляду на те, що сам Нарід церкві помагає.

На Вас, Брати, тяжить освячений козацькою традицією обовязок стати за волю української церкви, тимбільше, що вона за Вас, за інтернованих, молиться й умолить від Господа Бога тієї великої сили, яка приверне волю нашому поневоленому Народови.

Моліться й Ви, бо в молитві, в привязанню до церкви й богослуження знайдете ту силу, яка Вам тепер така потрібна, щоб не піддатися тяжким обставинам.

Знаю життє тюремне й вигнанне, знаю, що одинокою потіхою в таків горю є молитва та ласка Божа, що підносить Нарід до чесного життя.

Гляньте кругом себе. Живете між народами, яким добро діється, які більше дбають про туземне ніж про небесне добро. Забувають вони, що чоловік крім тіла має й душу, а душа відчуває невгасиму потребу ідеалу. Прямованне до туземного добра двигнуло в них добробут, але принесло зі собою і яркі моральні нерівности. Бо матеріялізм нищить надприродні ідеали справедливости, гуманности й посвяти й робить із чоловіка бездушну машину, яка працює з дня на день і непомітно паде все низше й низше. Памятайте на сей остерігаючий примір

Молодь, що хоче спасти свій Нарід, мусить бути чесна й побожна, а коли буде чесна й моральна, тоді буде й фізично здорова, тоді буде між нею любов, яка особливо потрібна у Ваших важких обставинах.

Знаю тюремне горе — сма його переживав — знаю, як страшно впливає тюрма на чоловіка. Часом так тяжко на серці, начеби хто каменем привалив груди й найменша мушка непокоїть нерви, а в добрій вірі сказане слово будить образу. В такім положенню хай любов укаже дорогу у Вашім серцю. Терпіть один одному, майже взаїмну любов, бо вона дає єдність і силу. Дивіться один на одного як на свого рідного брата — а наберете сили в терпінню. Бодріться, кріпіться, проти власного пересвідчення піддержуйте один одного, не зраджуйте, не видавайте себе взаїмно й не докоряйте собі виною. Про вину годі говорити. Нема що скривати: нарід напали ворожі сили, придавили, й тут вина, а в нас хіба ся, що не були приготовлені на сю велику хвилю. Та проте маймо для брата ободрюючі слова. Загріваймо себе взаїмно, щоб перенести терпіння.

Так, терпіть, Брати, але не безчинно! Я не хотів сказати: мусите терпіти і ждати, аж инші дадуть Вам волю. Се булаб етика невільника. Ось до чого взиваю Вас: глядіть чесно в будучність, моліться Дорогі Брати і працюйте, працюйте, працюйте!

Серед невольницьких переживань треба чоловікови забути, що він невільник, треба йому памятати, що він син волі, що його ідеал—дихати вольним повітрем степу. То забутте і ту память може йому дати тільки праця і коли можу Вас, Дорогі Брати, о що просити, то прошу о одно: о невсипущу працю. Чим вона буде у Вас тяжча, чим прикрійша, тим гарнійший дасть вона вислід. **Не зражуйтеся тим, що той, з ким маєте працювати, за** мало має сил, або холодно береться до праці — бо капля жолобить камінь.

А праця потрібна до більшого досконалення себе, прискорення розвитку вона одна рішить про Вашу долю.

Наш Нарід тому нині поневолений, тому з нього насміхаються, бо замало мав праці над собою в минулім. Він був досі тільки невільником, у неволі виконував працю, тому й не любив її. Нині инакше. Через інтелектуальний розвиток. Нарід побачить свою кривду й доложить — усіх зусиль, щоб позбутися її.

Праця — се той державний чинник, який дасть нам волю, до котрої так тужимо.

Тому перемагайте себе Дорогі Брати, в праці, перемагайте тою благородною перемогою, яка позволить кождій одиниці, що тут є, вернути з таланом до дому, вернути з благословенням.

Прийде хвиля, що в славі, зі зброєю в руці, вертати будете до хати. Та не забувайте на се, що Вас тут покищо за мало, що до того треба посторонньої помочи, якої покищо не маємо, що треба отже ждати, але не по невольницьки. Мусите вихіснувати час на здобутте тієї сили, якої Вам ніхто не відбере, а се: на здобутте знання. Так, мусите пізнати все те, що для добробуту Народу конечно потрібне: господарство, ремесло, торговлю й усе те, чим Нарід живий. А коли вернете з таким знанням, повні віри в ідеали, в будучність свого Народу, повні любови до нього й коли обійдетесь там із ним як брати, коли двигнете його з прибиття, коли будете ширити світло, коли будете дбати про його добробут дочасний, — **тоді Він стане політично вільний.**

Вірте отже в Бога й сильно працюйте над собою, щоб кождий із Вас представляв особлившу цінність у Народі, щоб мав сили настілько, щоб будити сонних і сплячих.

Полюбіть працю для того самого, що в ній жерело волі, беріть її поважно, з здобудете силу моральну, взаїмну любов і забутте невзгодин, які переживаєте. Хочби буря хуртовиною шуміла, град бив, а лице Ваше заливав дощ, праця успокоїть Вас, дасть Вам здоровле, верне давню силу, піднесе Вашу цінність. Бо не тільки матеріяльна сила рішає про долю Народу; більше важні є сили умя. Отверто можна сказати, що наша справа за границею тому слабо стоїть, бо за мало в нас людий, за мало правдивої інтелігенції, що зумілаб її повести, як слід, представити перед чужинцями правду й вимоги на ворозі її пошанованнє. В той спосіб можна іменно й за границею працювати для добра Народу, коли будемо старатися мати таких людий, які можуть стати для заграниці чимнебудь помічними, які можуть її чимнебудь заімпонувати.

Просвіта й культурне зрівнанне із заграницею прискорить світлий день нашої Волі.

Дякую Вам іще раз щиро за те, що Ви вже працюєте в тому напрямі, дякую, що й найменших неграмотних братів просвічаєте, дякую, що так гарно держитеся на чужині. Короткий час я з Вами, але се, що я чув про Вас, приказує мені зложити Вам щиру подяку.

Від Вас не чув я нарікань, бідкань, падькання на недолю — навпаки, ті з якими я стрінувся, показали силу, віру й радість. І я тішуся, що Бог дозволив мені зіткнутися з Вами, бо моє серце успокоїлось і ожило. Я побоювався передше, чи нема там за дротами розпуки, гнітучої туги й розчарування. Та я не почув і не побачив того. Навпаки, від усіх, з якими я лише говорив почув я тільки одну й ту саму заяву: **Не вернемо инакше, тільки з Волею.** І за се я клоню голову перед Вами. Пригадується мені пересторога, яку мати-Спартанка давала синови, виправляючи його на війну й подаючи йому щит: „Або з ним, або на нім!" В приміненню до Ваших обставин: — „Або вертати з волею для Народу, або сидіти тут так довго, доки працею не здобудемо тільки сил, щоби стати Народом вольним".

У краю ждуть Вас! Та серед молоді кинулася там — на жаль — якась тупа бездільність, що дбає тільки про те, якби гарно вбратися, добре зїсти, закурити й нічого не робити. Тому прошу Вас: Впливайте листами на край, щоб і там зачали инакше думати про свою долю, щоб була між ними лучність, взаїмна любов. Бо коли в краю наступить духове зрівнанне з Вами, тоді станемо силою, яка зможе перебоєм злучити всі землі від Карпат до Дону, від Припяти до Чорного Моря, станемо Народом вільним і благословенним!

Не сміємо забувати ні на хвилю, що перед нами велике завданне, що нас жде не лише визволенне Придніпрянщини від тяжкої большевицької корміги, але що маємо допомогти до сього, щоб людська цивілізація вернула на простори Росії. Бо там лежить розбите все те, над чим працював дух людський віками, там голодують великі країни, що давали поживу цілій Европі, там вигибають люди. Я бачив страшні картини, бачив ознаки людоїдства й серце краялось, чому так гине нарід, що може бути сильний?

Памятаймо, Брати, що маємо добути волю не лише Галицькій Землі, але цілій Україні, памятайте, що маємо допомогти бідній Білоруси, Литві й Москвинам.

Велику хвилю переживаємо й велика відвічальність наша перед Народом та історією. Ми не сміємо стратити ні одної хвилини, не сміємо стратити ні одної одиниці, бо нас жде та місія, про яку писав великий український патріот Микола Костомарів у „Книзі Битія Українського Народу" — місія: „Здобути волю собі, дати її иншим народам, допомогти до морального двигнення всіх". Наш Нарід се той камінь, який будівничі відкинули й потоптали при будованню нового життя в Европі, — але він має стати каменем угольним для нового храму Волі, він має піддвигнути тих, що впали і стати вільними із ними.

І буде се велике диво для всіх тих, що дивилися на нас, а не виділи нас.

У надії, що сповнимо наше завданне, прощаю Вас, Дорогі Брати!

Нехай молитва лучить нас далі, як лучила досі. Моліться за Нарід у краю так, як він за Вас памятає і молиться! Тужіть за ним, як він за Вами тужить, та не тією безчинною тугою, що відбирає силі; тужіть із силою і невсипучою працею, тужіть зі взаїмною любовю і терпеливістю! Будьте сильні, характерні й моральні.

А коли всі будуть так працювать, як Ви дотепер, коли й Ви далі не зійдете з обраного шляху, тоді нашою працею прискоримо ту велику хвилю, що й у наше віконце засіє сонце!

Амінь! —

(„Український Скиталець").